

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д-р Лилия Илиева

За: НАДЕЛИНА ВАЛЕРИЕВА ИВОВА,

„ЕТИМОЛОГИЧНАТА ФИГУРА В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК“

Трудът е представен за придобиване на научната и образователна степен

„доктор по филология“

Етимологичната фигура е една от най-старинните формули в българския фолклор, която е толкова жива, че е използвана и в творчеството на някои български поети от новото време. Поради старинния си характер тя се среща и във фолклора на много други народи, но не е била обект на самостоятелно монографично изследване в българската наука, нито, доколкото ми е известно, и никъде другаде. Това прави темата привлекателна за изследване в дисертационен труд, още повече че авторката Наделина Ивова в предварителен разговор заяви желанието си да работи или в областта на синтаксиса, или в областта на стилистиката. В своето изследване тя щастливо съчетава тези два кръга от лингвистични интереси.

Наделина Ивова се дипломира като бакалавър по специалността "Българска филология" във Филологическия факултет на ЮЗУ "Неофит Рилски" през 2012 г., а през 2013 придобива и образователната степен "магистър". За разработването на дисертационния си труд специализира балтийски езици в Познанския университет „Адам Мицкевич“ през зимния семестър на 2015 година със стипендия, получена след конкурс на МОН. Това обяснява и специалния интерес към паралелите с литовски и латвийски примери, на които е отделено специално място в дисертационния труд, и които са резултат от самостоятелно проучване върху балтийски фолклорен (а следователно - и диалектен) материал.

В процеса на разработване на темата специално се открие богатата обща култура на Наделина Ивова, както и огромното ѝ желание да работи с трудовете на световни автори от областта на индоевропейстиката, славистиката и балтистиката. Така една особеност на българския поетически език беше поставена в максимално широк контекст, което позволява нейното изследване от най-дълбока древност. Тук авторката се е опирала и върху постижения на българската наука, преди всичко - върху

пионерските работи на чл.-кор. проф. Иван Добрев, както и върху труда на проф. Никола Георгиев за българската народна песен.

Добра основа са също и трудове върху южнославянския фолклор с езиковедска ориентация - като се започне със знаменития виенски доклад на Франц Миклошич от края на XIX век, където са формулирани твърдения, смятани днес за азбучни истини, какъвто е случаят с т.нар. „постоянни епитети“, всъщност - формули. Авторката е използвала и трудовете на хърватския академик Радослав Катичич, който в последните десетилетия издаде няколко книги с реконструкции на праславянски и балтославянски народнопоетически формули.

Ще подчертая, че авторката се е опирала и на теорията на Милман Пери, широко приета в американската и световната наука, която, както е известно, също е изградена върху преки наблюдения върху епическата традиция на южните славяни в практиката на нейното изпълнение.

Компетенцията на Наделина Ивова в областта, в която работи, е многостранна и задълбочена. Редица от източниците си тя е открила самостоятелно, например - ценната статия на Малгарита Караангова, която аз (в качеството си на научен ръководител) съм пропуснала, макар да съм нявгашна студентка на уважаемата Маргарита Караангова, прослушала съм по желание два пъти нейния курс по сравнителна граматика на славянските езици и много съжалявам, че той остана непубликуван.

Освен компетенция, авторката на дисертационния труд е проявила и несвойствена за крехката ѝ възраст изследователска зрялост. Тя с вещина е обособила различни равнища на изследването, като навсякъде е постигнала задълбоченост и максимална изчерпателност.

Генезисът на етимологичната фигура е много древен. В труда той се проследява като свързан с епохата на устното предаване на информацията, когато в паметта на общността най-важните текстове са в песенна форма и кодираната информация е със сакрален, юридически, военен, политически и т.н характер, жизнено важна за оцеляването на общността. Това е отразено и в класификацията на формулите. Н. Ивова е разгледала поотделно както тематично близките фигури, така и фигурите в групи по синтактичен строеж. Особено ценно ми се струва очертаването на

тематичните кръгове. Понякога етимологичната фигура е единствено свидетелство за богатата стара митология (например). Такъв е случаят с фигурата ЗОРА ЗОРИ - едно реликтно свидетелство за огромното старо богатство, свързано с вярвания за Зората, отразено в Омировата „розовопръста Еос“ или в германската *Ēostre* или *Ostara*, откъдето е названието на Великден в германските езици.

Някои от българските етимологични фигури, които се привеждат във връзка с известен вече сравнителен материал, са просто ценни находки и дори - открития. Така, авторката се е досетила, че българската фигура СЛАНА СЛАНИ е синоним (или трансформ) на индоевропейската, която може да се запише условно като СНЯГ СНЕЖИ. Подобен е случаят с РОСА РОСИ, която е български синоним (или трансформ) на древната формула с условен запис ДЪЖД ДЪЖДИ. Същото се отнася и до „свека да ми светиш“, която, както показва авторката, също по потекло е индоевропейска формула.

Без да омаловажавам другите части на работата, смятам за особено ценна компаративната част, особено - в изследването на индоевропейските фигури, която е изпълнена с прецизност и с находчивост при откриване на българските съответствия, които не винаги са очевидни.

Уникална стойност има и балтославянското изследване, представено в **3.3**. Както вече споменах, авторката на труда специално отдели време за изучаване на балтийски езици в Познанския университет и е съумяла да разработи проблема с вещина и находчивост. Можем да я смятаме за пионер на балтославянските изследвания у нас, особено - ако продължи да се развива в тази насока, на което се надявам.

Естествено, в една българистична работа много голямо място е заело изследването на българските специфики в изграждането на етимологичните фигури, където авторката е проявила и отличното си познаване не само на нашия фолклор, но и на българската авторска поезия.

Както всеки неординерен труд, така и трудът на Наделина Иванова предизвиква някои несъгласия и критики. В този случай моите бележки се отнасят повече до характера на труда, който все пак има и задачата да покаже образованост (тъй като докторската степен вече е и образователна). Затова бих препоръчала при отпечатването на труда да се съкратят позоваванията на някои автори с неособено значение за темата

на труда или изобщо - за науката. Не намирам за изяснена и употребата на термина „концепт“ в този смисъл, в който започнаха да го употребяват някои руски и други източноевропейски етнолингвисти, тъй като думата е латинска, има си установено значение и прави (освен друго) един труд непреводим на западноевропейски езици.

Забелязах също единични случаи, в които име на немски автор е предадено в английско четене и с неточности - дребен, подлежащ на лесна корекция, недостатък, например - името на Вилхелм Хаверс.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Като имам предвид високата научна стойност на представения труд на тема „Етимологичната фигура в българския език“, който показва редки способности и ерудиция, препоръчвам на почитаемото НАУЧНО ЖУРИ да присъди на НАДЕЛИНА ВАЛЕРИЕВА ИВОВА научната и образователна степен „ДОКТОР“, за което и аз ще гласувам с удоволствие и пълна убеденост.

14 май 2017 г.,

Благоевград

ПОДПИС:

(Проф. д-р Лилия Илиева)